

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru
Jak překoncipovat Zelenou dohodu pro Evropu, aby bylo možné dosáhnout jejích cílů
(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2024/6877)

Zpravodajka: **Alena MASTANTUONO**

Poradce Petr ZAHRADNÍK (pro zpravodajku)

Rozhodnutí plenárního shromáždění EHSV	15. 2. 2024
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	5. 9. 2024
Přijato na plenárním zasedání	19. 9. 2024
Plenární zasedání č.	590
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	173/9/10

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) Zelenou dohodu pro Evropu plně podporuje. Zatímco cíl této evropské dohody je pevně dán, její oblast působnosti, rychlost a struktura se v průběhu času vyvíjejí. Dohodu je třeba vyhodnotit, aby reagovala na exogenní otřesy, geopolitickou situaci, technologický, sociální a hospodářský vývoj i na pokrok, jehož bylo dosud dosaženo, přičemž je třeba neztrácet ze zřetele původní cíle. K prvnímu překoncipování Zelené dohody došlo v důsledku ruské invaze na Ukrajinu, která jasně ukázala potřebu zajistit bezpečnost dodávek energie. Z toho je zřejmé, že Zelená dohoda musí být přezkoumávána s cílem vyvážit environmentální, hospodářské, sociální a bezpečnostní aspekty, včetně zabezpečení dodávek potravin.

1.2 Úspěch Zelené dohody spočívá v její realistické koncepci, řádném provádění, komplexním mapování, monitorování a pravidelném hodnocení. Monitorování a hodnocení opatření zatím nebylo ani systematické, ani pravidelné. Veřejnost nebyla uceleně seznámena s povinnostmi, opatřeními či právy vyplývajícími z právních předpisů v rámci Zelené dohody ani s provázaností různých cílů pro konkrétní odvětví a technologie. To má dopad na chápání pravidel, a to jak z hlediska dodržování, tak z hlediska kontroly. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zavedla mapování opatření přijatých v rámci Zelené dohody s cílem zabránit překrývání, konfliktům a kumulativní zátěži a aby zveřejňovala online přehled o pokroku jednotlivých členských států.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že kromě lepšího mapování opatření je rovněž třeba účinně monitorovat jejich provádění. Vedle monitorování, za něž je odpovědná Evropská komise, by bylo vhodné oprávnit EHSV k plnění úlohy nezávislého subjektu monitorujícího provádění Zelené dohody, přičemž by pro tento úkol měl být vybaven nezbytnými zdroji. Coby představitel občanské společnosti je schopen sestavit na základě faktů obraz o tom, jak se pokročilo v rámci jednotlivých pilířů Zelené dohody, a poukázat na příčiny nedostatků nebo naopak identifikovat potenciální příležitosti k dalšímu pokroku.

1.4 Občané EU cítí, že opatření v oblasti klimatu jsou naléhavě nutná, což znamená, že je zásadní, aby placení za škody a znečištění bylo nastaveno spravedlivě. EHSV zdůrazňuje, že by spravedlivá transformace měla být těžištěm příští politické agendy EU, což by se zajistilo tím, že pro ni bude vytvořen pevný rámec, jenž bude schopen podpořit uhlíkově neutrální ekonomiku, aniž by byly dále ohroženy socioekonomické příležitosti zranitelných osob a regionů.

1.5 EHSV poukazuje na to, že evropský kontinent není obehnan skleněnou zdí a že každý krok, který EU podnikne, musí přispívat ke snížení emisí skleníkových plynů na celosvětové úrovni. Přesun průmyslu mimo EU globálnímu snížení emisí nijak nenapomáhá a ve skutečnosti pravděpodobně povede k úniku uhlíku, zejména v některých odvětvích. To znamená, že během nového funkčního období EU bude třeba zohlednit širší dopad opatření přijatých v rámci Zelené dohody a korigovat opatření, která jdou opačným směrem, a to prostřednictvím zapojení sociálních partnerů, obchodních sdružení, svazů zaměstnavatelů a obchodních komor a s cílem vypracovat politiky, které podnikům umožní posílit svou konkurenceschopnost tím, že si zachovají své pracovníky.

1.6 Z tohoto důvodu EHSV navrhuje soubor nápravných opatření. Prostřednictvím takovýchto opatření by bylo možné zamezit tomu, aby se ustanovení překrývala nebo aby byla protichůdná, odstranit nadměrnou zbytečnou administrativní zátěž nebo upravit lhůty či pravidla, které kvůli chybějícím technologiím nebo infrastruktuře nelze dodržet.

1.7 Vzhledem ke skutečnosti, že se všechny subjekty musejí zabírat nikoli pouze jedním, nýbrž mnoha akty, je výkon činnosti v EU komplikovaný. Ve stanovisku jsou proto uvedeny příklady ustanovení, která neodpovídají realitě a tuto složitost ještě zvyšují a vytvářejí nejistotu pro účastníky trhu. Výrazně přibývá nových pravidel a povinností vyplývajících z různých právních aktů a podniky namísto toho, aby investovaly do ekologické transformace, přijímají další pracovníky, aby tuto administrativní zátěž zvládly. Další byrokracie pak navíc vzniká kvůli různým prahovým hodnotám a kritériím v rámci ustanovení. V důsledku toho je pro evropské malé a střední podniky obtížné růst, jelikož rozšiřování s sebou nese přísnější požadavky. Je naléhavě nutné zavést systematictější přístup k regulačnímu rámci, a to zkvalitněním posuzování dopadů a posílením nástrojů pro zlepšování právní úpravy.

1.8 EHSV požaduje, aby se k financování investic v rámci Zelené dohody přistupovalo s vyššími ambicemi a systematictěji. V současné době totiž existuje obrovský nedostatek prostředků, k jehož zmírnění je nutné maximalizovat veřejné investice a využít soukromý kapitál. V zájmu zajištění výrazného zapojení soukromých finančních zdrojů by EU měla motivovat banky, aby více investovaly do „čistých“ projektů, které považují za rizikové operace. Bankovní a finanční instituce čelí dvěma protichůdným rizikům. Na jednu stranu se obávají, že budou ekologické jen málo, mnohem méně, než vyžaduje ambiciózní taxonomie, na druhou stranu se pak jejich oddělení pro řízení rizik velmi často domnívají, že ekologické projekty jsou příliš riskantní, a sice vzhledem k tomu, že s nimi mají z minulosti jen málo zkušeností.

1.9 V případě odvětví, která lze obtížně dekarbonizovat, EHSV rovněž navrhuje, aby se využívaly všechny prozatímní zdroje, a to na základě důkladné dlouhodobé analýzy nákladů a přínosů, a aby se striktně nevyžadovaly pouze zdroje a technologie pro nulové čisté emise. Do budoucna má pro nastavení a financování Zelené dohody zásadní význam víceletý finanční rámec plně zaměřený na konkurenceschopnost, který bude zahrnovat více zdrojů a finančních nástrojů.

1.10 EHSV rovněž žádá Komisi, aby na internetu zveřejňovala informace ohledně různých programů financování v rámci Zelené dohody, a to na jednom místě, uceleně a přehledně. Je bezpodmínečně nutné podporovat širší povědomí o evropských a vnitrostátních možnostech financování prostřednictvím portálů, které identifikují synergie mezi různými zdroji financování a propojují vnitrostátní portály se stávajícími evropskými portály, jako jsou portály zaměřené na kritické suroviny a technologie pro nulové čisté emise nebo portál platformy STEP.

1.11 Zelená dohoda musí být koncipována v souladu s průmyslovou strategií, která bude koordinovat klimatickou a technologickou transformaci průmyslu a zajistí, aby Evropa nepřišla o svou konkurenceschopnost, pracovní místa a daňové příjmy. Musí existovat dlouhodobá soudržnost mezi obrovskými investičními náklady a budoucími přínosy (včetně odstranění negativních externalit v co nejvyšší míře). Investiční náklady musí být tudíž přímo spojeny s jejich návratností, přínosy, ziskovostí a podnikatelskými příležitostmi, přičemž je třeba brát v potaz dlouhodobé hledisko a zohlednit náklady v případě nečinnosti.

2. Základní fakta

2.1 Zelená dohoda pro Evropu má transformovat hospodářství a společnost EU, aby se zmírnily negativní dopady změny klimatu, znečištění a úbytku biologické rozmanitosti. V tomto ohledu jsou dotčeny všechny oblasti politiky, jako je klima, životní prostředí, biologická rozmanitost, energetika, doprava, průmysl, zemědělství, potravinářství a udržitelné finance.

2.2 Má-li být Zelená dohoda úspěšná, je zapotřebí ucelený a meziodvětvový přístup, v jehož rámci budou ke konečnému cíli v oblasti klimatu, znečištění a biologické rozmanitosti rovnoměrně a spravedlivě přispívat všechny příslušné oblasti politiky. To mimo jiné znamená, že je-li zjištěno překrývání, nesoulad nebo únik uhlíku, mělo by dojít k nápravě.

2.3 Proces ekologické transformace v rámci činností spadajících pod Zelenou dohodu trvá již téměř pět let, během nichž přinesl zkušenosti, ze kterých se lze poučit. Sdělení Komise posuzující vnitrostátní plány v oblasti klimatu a energetiky ⁽¹⁾ poskytuje celkový obrázek klimatických aspektů, jež souvisejí s výsledky v oblasti ekologické transformace v EU. Je v něm zdůrazněno, že EU ve skutečnosti není na dobré cestě k realizaci cílů balíčku „Fit for 55“, nýbrž že by se mělo spíše jednat o balíček „Fit for 51“, neboť se podle plánů reálně směřuje k 51% (a nikoli 55 %) snížení emisí do roku 2030. EU zároveň zaostává v plnění dalších cílů energetické transformace pro rok 2030 – plány se ve skutečnosti zaměřují na podíl obnovitelných zdrojů ve výši přibližně 39 % (a ne 42,5 %, jak požaduje balíček „Fit for 55“), a opatření v oblasti energetické účinnosti vykazují snížení spotřeby o 5,8 % (a ne o požadovaných 11,7 %).

2.4 Úsilí o realizaci Zelené dohody je oslabováno také energetickou krizí, kvůli níž bylo hlavní prioritou zajistit bezpečnost dodávek a odolnost infrastruktury. Vedle nových opatření týkajících se úspor energie a urychleného zavádění čisté energie umožnila reakce EU v rámci plánu REPowerEU delší využívání výroby energie z uhlí, než se očekávalo. Byla také uznána úloha jaderné energie a domácích zdrojů plynu. V důsledku toho pak byla některá opatření v rámci balíčku „Fit for 55“ přizpůsobena nové situaci.

2.5 EU zahajuje fázi realizace opatření. Ačkoli některá pravidla ještě nebyla plně provedena, některá se již uplatňují, a některá se dokonce blíží fázi přezkumu. To skýtá skvělou příležitost k analýze výkonnosti Zelené dohody.

2.6 Stávající cesta k ekologické transformaci již pro některé části společnosti začíná představovat výzvu. Vedle externích otřesů pocítují občané i tlak na ceny a náklady na transformaci. Stejně tak si účastníci trhu všímají skutečnosti, že slábnou jejich schopnost soutěžit s globálními aktéry.

2.7 Přestože je tato transformace levnější, než když neučiníme nic, je nákladná a vyžaduje dodatečné investice přesahující 620 miliard EUR ročně ⁽²⁾ na plnění cílů Zelené dohody a plánu REPowerEU. Soukromý sektor nemůže tyto prostředky poskytnout sám, a opatření jsou tedy finančně podporována z Fondu pro spravedlivou transformaci, Modernizačního fondu a Inovačního fondu a povinným poměrným dílem prostředků přidělených ve VFR a v rámci NGEU. Sociální klimatický fond je ještě stále v přípravné fázi. Využití těchto veřejných prostředků k mobilizaci dalších soukromých investic a zajištění vysokého multiplikačního účinku všech programů veřejného financování má zcela zásadní význam.

3. Obecné připomínky

3.1 Abychom byli schopni plnit cíle v oblasti klimatu, měly by orgány a instituce EU na základě nových skutečností zajistit, aby byly v rámci Zelené dohody k dispozici vhodné prostředky a byly vytvořeny náležité podmínky, pokud jde o vývoj a schopnosti společnosti, a překoncipovat politiky, které nejsou účinné. Zelená dohoda by neměla být prováděna na úkor našeho průmyslového systému ani blahobytu pracovníků či konkurenceschopnosti unijní ekonomiky, která závisí především na zdravých lidech a prosperujících ekosystémech.

⁽¹⁾ COM(2023) 796 final.

⁽²⁾ Zpráva o strategickém výhledu z roku 2023.

3.2 Zelená dohoda by měla být vyvážená, aby brala ohled na hospodářský, environmentální a sociální blahobyt a také na bezpečnostní aspekty. Je nutné, aby měla pevnou podporu. Musíme se přizpůsobit změně klimatu, snížit znečištění a obnovit biologickou rozmanitost. Je však třeba zajistit, aby ekologická transformace postupovala správnou cestou, a lidé tak mohli být její součástí. Četné demonstrace vedené různými zájmovými skupinami, včetně zástupců průmyslu⁽³⁾, ukázaly, že změna může být úspěšná a nepovede k odporu jedině tehdy, dospěje-li se k ní tak, že budou náležitě vzaty v potaz všechny zúčastněné strany a zajištěny mechanismy řádné konzultace s cílem dosáhnout toho, že transformace bude spravedlivá.

3.3 Občané musí rovněž vidět, že dopad opatření EU bude mít smysl z globálního hlediska. Například pokud jen vytlačíme průmysl z Evropy a výroba bude probíhat jinde, k celosvětovému snížení emisí CO₂ a k omezení znečištění a úbytku biologické rozmanitosti tím úplně nepřispějeme. Úspěch Zelené dohody závisí také na schopnosti zajistit transformaci, která bude spravedlivá a udržitelná z hospodářského, průmyslového i sociálního hlediska. Z tohoto důvodu EHSV zdůrazňuje, že by spravedlivá transformace měla být těžištěm příští politické agendy EU, a v souladu se svým dřívějším stanoviskem⁽⁴⁾ požaduje, aby byl pro tuto transformaci vytvořen příslušný rámec.

3.4 EHSV proto navrhuje překoncipovat konkrétní pilíře Zelené dohody a posoudit a vyhodnotit jejich výkonnost a proveditelnost, přičemž je třeba zvážit alternativní scénáře, které by mohly zajistit optimální příspěvek členských států. V tomto smyslu by Zelená dohoda měla vycházet z toho, že prioritou bude soudržné provádění opatření, konkrétně vertikální a horizontální soudržnost ustanovení v oblastech, jež mají klíčový význam pro to, aby se pokračilo s ekologickou transformací. Výbor pak rovněž vyzývá ke komplexnějšímu přístupu, aby byla zajištěna soudržnost a zabránilo se překrývání a nadbytečnosti politik.

3.5 EHSV doporučuje, aby byli opětovně upřednostněni hlavní přispěvatelé k procesům dekarbonizace, odstranění znečištění a obnovení biologické rozmanitosti a také opatření zahrnutá do těchto procesů s nejvýznamnějšími výsledky, pokrokem a přínosy a aby se v těchto činnostech pokračovalo v závislosti na konkrétních podmínkách členských států a při uplatnění citlivého přístupu k méně důležitým oblastem.

3.6 Reakce na některá z rizik v oblasti konkurenceschopnosti: jak je obecně známo, proces ekologické transformace je mimořádně náročný z hlediska investic, které je třeba vyčleňovat po relativně dlouhou dobu. Požadavky týkající se investic v průběhu ekologické transformace nemohly být vždy v souladu se ziskovostí podniků v krátkodobém či dlouhodobém horizontu. Velmi žádoucí je komplexní přístup ke konkurenceschopnosti EU, včetně celého podnikatelského prostředí a změn v tomto prostředí (a nikoli jen v odvětvích, která jsou primárně dotčena).

3.7 Reakce, pokud jde o opatření týkající se uspořádání trhu v případě mimořádné situace na trzích: období energetické krize odhalilo potřebu korekce trhu. Zprv by měl být zaveden intervenční mechanismus, který by trh stabilizoval v případě mimořádně silné volatility a negativního dopadu na ceny energií nebo jiné ceny. Zadruhé se doporučuje dosáhnout konsensu ohledně finančního modelu pro investice do ekologické transformace, např. do budoucích kapacit v oblasti elektrické energie, díky čemuž by bylo možné zajistit cenově dostupnou energii pro zákazníky, mobilizovat veřejné a soukromé zdroje a dosáhnout přiměřeného zisku pro energetické společnosti a současně zamezit spekulacím. Třetí bod se pak týká konkrétně uspořádání trhu s elektřinou: to musí rovněž odrážet měnící se podíl obnovitelných zdrojů v energetickém mixu. Výsledkem by mělo být to, že maloobchodní cena elektřiny již nebude v takovéto míře určována cenou posledního vstupu. Podpora rozvoje infrastruktury, jež je nezbytná pro energii z obnovitelných a nízkouhlíkových zdrojů, včetně ukládání energie, zachycování a ukládání uhlíku, flexibilní kapacity a propojení, má zásadní význam pro zvýšení bezpečnosti a nákladové efektivnosti evropského energetického systému.

3.8 Reakce, pokud jde o investiční priority za měnících se globálních podmínek: EHSV doporučuje, aby byl proces ekologické transformace koordinován s dalšími globálními konkurenty s cílem zachovat naši konkurenceschopnost a zabránit úniku uhlíku. V zájmu posílení postavení EU ve světě EHSV podporuje všechny druhy spolupráce a opatření, včetně posílené společné environmentální diplomacie, díky níž budou celosvětově vytvořeny spravedlivé rovné podmínky, v nichž budou naše environmentální a sociální normy globálně prosazovány a rozšiřovány a naše produkty a služby budou konkurenceschopné a budou propagovány.

⁽³⁾ Antverpské prohlášení.

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Dosažení pokroku v souvislosti s politickým rámcem EU pro spravedlivou transformaci – jaká opatření jsou zapotřebí?“ (Úř. věst. C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj?locale=cs>).

3.9 Z důvodu nedostatečného zmapování struktury Zelené dohody jsou měření, hodnocení a kontrola obtížné. Rovněž je třeba řešit slabá místa ve struktuře řízení. EHSV navrhuje nedostatky pečlivě analyzovat a řešit je v revidovaném nařízení o správě. Je třeba zabránit tomu, aby ve vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu byly nesrovnalosti a aby tyto plány byly předkládány se zpožděním. Mimoto je třeba lépe sladit cíle členských států v oblasti klimatu.

3.10 Regulační prostředí se stalo velmi složitým a náklady na podávání zpráv a administrativu jsou příliš vysoké. Velký nárůst sekundárních legislativních aktů tuto složitost ještě zvyšuje a prohlubuje regulační nejistotu. EHSV vyzývá Komisi, aby sekundární právní předpisy používala jen výjimečně a aby členským státům a průmyslu dala dostatek času na provedení (ideálně alespoň 3 roky od přijetí všech aktů včetně sekundárních).

4. Možné oblasti překoncipování:

4.1 **Směrnice o energetické účinnosti:** EHSV poukazuje na to, že podle kritéria skutečné výkonnosti se v plnění vytyčeného cíle zaostává. Na druhou stranu jsou energetická účinnost a její přínosy hmatatelné pro většinu evropských občanů, jakož i pro podniky a veřejné instituce. Případné překoncipování by zde mohlo být spojeno s přerozdělením dodatečných finančních prostředků s cílem uspokojit vysokou poptávku v tomto segmentu a s úpravou opatření v oblasti energetické účinnosti podle konkrétních podmínek členských států, přičemž by byly prosazovány udržitelné finanční nástroje, jako jsou smlouvy o energetických službách.

4.2 **Směrnice o obnovitelných zdrojích energie III:** EHSV podporuje zachování současného trendu, kdy roste podíl energie z obnovitelných zdrojů. Energetická krize ukazuje, že země s vyšším podílem energie z obnovitelných zdrojů v rámci odolného energetického mixu jsou viditelně méně zranitelné vůči negativním dopadům, například v důsledku rychlého nárůstu cen energie. Je třeba vytvořit podmínky pro dosažení cílů, jako je například cíl pro paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu. Výpočet plnění tohoto cíle by měl být přizpůsoben s ohledem na nízkouhlíkové technologie a totéž platí pro akty v přenesené pravomoci upravující podmínky výroby paliv z obnovitelných zdrojů nebiologického původu. Popřípadě by měl být vypracován přijatelný akt v přenesené pravomoci týkající se výroby nízkouhlíkových produktů. Kromě toho by cíle v průmyslu ve výši 1,5 % ročně měly odrážet rozmanitost průmyslu a jeho závislost na dodavateli energie.

4.3 **Mechanismu systému EU pro obchodování s emisemi (EU ETS):** EHSV preferuje, aby mechanismus EU ETS zahrnoval větší stabilitu a aby byla odstraněna volatilita, díky čemuž by zúčastněné strany mohly činit klíčová investiční rozhodnutí s větší předvídatelností. Bylo by možné uvažovat o provedení intervencí, které by volatilitu (v obou směrech), jež je v současné době patrná, mohly omezit. Řešením by mohlo být nové vymezení mechanismu rezervy tržní stability, zejména ve fázích, kdy je cena povolenek vysoká. Je rovněž třeba vyhodnotit různé zdroje systému EU pro obchodování s emisemi, pokud jde o dodávky a likviditu. Byly by tak pokryty všechny potenciální zdroje – ať už se jedná o rozšíření na další odvětví, sloučení nebo propojení systémů EU ETS s ETS2, kredity za pohlcování uhlíku nebo kredity podle článku 6 Pařížské dohody. Evropská komise by měla co nejdříve uvést, jak dlouho ještě a jaké pohlcování uhlíku bude akceptováno.⁽ⁱ⁾ Další kroky při úpravě systému EU ETS by měly být podniknuty v souladu s tím, jaké budou první zkušenosti s mechanismem uhlíkového vyrovnání na hranicích a jaké dopady bude tento mechanismus mít. Je nezbytné zajistit, aby mechanismus ETS neměl nepřiměřený dopad na průmyslová odvětví, v nichž neexistují schůdné alternativy dekarbonizace. Pokud jde o rozšíření oblasti působnosti platformy EU ETS, EHSV doporučuje, aby se se začleňováním několika průmyslových odvětví nebo se začleňováním domácností postupovalo mimořádně opatrně.

4.4 **Mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM):** V přechodné fázi naráží provádění mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích (který byl navržen s cílem zajistit rovné podmínky pro výrobce z EU a ze zemí mimo EU) na některé praktické problémy. Dovozci musí shromažďovat skutečné údaje o emisích získané od dodavatelů, což není v žádném případě snadný úkol. Komise schválila dočasné opatření, jež umožňuje využívání „standardních hodnot“, které vycházejí z průzkumu Společného výzkumného střediska, coby náhrady za skutečné údaje. Pokud však EU hodlá udržet průmyslovou činnost v Evropě, musejí tyto standardní hodnoty odrážet nejvyšší emise uhlíku, aby byly vytvořeny účinné pobídky k poskytování skutečných údajů, a předešlo se tak tomu, že vývozci ze třetích zemí budou tohoto nastavení zneužívat. Aby se zabránilo přesunu průmyslových odvětví, na něž se vztahuje systém obchodování s emisemi, mimo EU,

⁽ⁱ⁾ Zpráva CEPS o ekologické transformaci, červen 2024.

je zásadně důležité, aby dovozci vykazovali skutečné emise a od standardních hodnot bylo po uplynutí přechodného období upuštěno. V opačném případě získají podniky ze třetích zemí oproti průmyslu EU konkurenční výhodu a plnění cílů EU v oblasti klimatu bude ohroženo. Dovozcům, kteří navzdory přiměřenému a ověřitelnému úsilí nejsou schopni shromáždit údaje o skutečných emisích od svých dodavatelů, by mělo být umožněno používat během přechodného období své co nejspolehlivější odhady, a to pod podmínkou, že nebudou nižší než příslušné standardní hodnoty. Účastníci trhu se navíc při předkládání zpráv v souvislosti s mechanismem uhlíkového vyrovnání na hranicích potýkají s četnými technickými problémy, jako jsou chybová hlášení, problémy s registrací a přihlašováním a problémy s ukládáním konceptů. Mnoho podniků uvedlo, že by systém Komise měl být uživatelsky přívětivější. Tyto problémy jsou obzvláště zatěžující pro malé a střední podniky, které mají s vykazováním emisí uhlíku jen malé nebo žádné zkušenosti, což podtrhuje potřebu větší technické podpory. V zájmu zmírnění zátěže pro menší dovozce, včetně dovozců malých šarží pro omezené výrobní cykly nebo pro výzkumné účely, by měla být zavedena vyšší minimální prahová hodnota. Dále pak se mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích nevztahuje na průmyslový vývoz z EU, což je zcela stěžejní otázka, kterou je třeba do roku 2026 vyřešit, jelikož podniky z EU ztratí po úplném zavedení mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích ochranu, kterou poskytují bezplatné povolenky. U všech nařízení bohužel hrozí jejich obcházení. Definitivní nařízení o mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích musí tato rizika náležitě řešit, včetně jejich přesouvání.

4.5 Čistá mobilita: EHSV doporučuje pohlížet na segment ekologické transformace, který má spojitost s mobilitou, objektivně. Rozvoj elektromobility v individuální automobilové dopravě postupuje pomalejším tempem, než se původně očekávalo. Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2019/631 stanoví pro rok 2025 velmi přísné sankce/poplatky za to, když výrobce překročí roční cíl pro emise vozového parku, který uvede na trh. Existuje riziko, že i v roce 2025 budou muset někteří aktéři platit pokuty za nesplnění cílů z důvodů, které mohou být mimo jejich kontrolu: ochlazení trhu, nedostatečná dobíjecí infrastruktura v EU. V případě těžkých vozidel představuje hlavní výzvu pro rozvoj elektromobility obdobně nedostatečná dobíjecí infrastruktura, včetně s tím souvisejícího problému zastávek na odpočinek. Je třeba poznamenat, že čekání spojené s nabíjením bude mít dopad na zákazníka a přinese změnu obchodních modelů. EHSV rovněž požaduje, aby texty byly harmonizovány – například nařízení o bateriích vs. norma Euro 7. Vzhledem k tomu, že se trh s elektrickými automobily ochlazuje, by bylo vhodné přinejmenším zvážit prodloužení platnosti některých možností flexibility, jako jsou superkredity, mechanismus pobídek pro vozidla s nulovými a nízkými emisemi, hybridizace vozového parku jako přechodná technologie nebo používání syntetických paliv u stávajícího vozového parku. Společnostem by mělo být ponecháno více prostoru k tržním rozhodnutím s cílem zajistit přechod na mobilitu s nulovými emisemi.

4.6 Pravidla pro veřejnou podporu: Je třeba přehodnotit pravidla pro veřejnou podporu a zajistit, aby velké podniky mohly získat veřejnou podporu na kapitálové výdaje i provozní výdaje související s ekologickými investicemi a technologiemi, a to v takovém rozsahu, aby investice do obnovitelných zdrojů energie a ekologické výroby byly dlouhodobě finančně udržitelné. Pokud země mimo EU poskytují zvláštní podporu ekologických produktů, je třeba tuto podporu „vyvážit“. Je nutné otázku pravidel pro veřejnou podporu znovu otevřít, přičemž je třeba vzít v úvahu úspěch Modernizačního fondu a Inovačního fondu a úspěch při provádění prioritních projektů (např. v oblasti zeleného vodíku). Z hlediska politiky a finanční podpory by ekologická veřejná doprava měla mít přednost před individuálními možnostmi.

4.7 Spravedlivá transformace: EHSV navrhuje zřídit středisko EU pro sledování spravedlivé transformace s cílem monitorovat politiky a posuzovat jejich přímé a nepřímé dopady, mapovat zaměstnanost, pracovní místa a kvalifikační profily, potenciální ztráty pracovních míst a vytváření pracovních míst, posílit Fond EU pro spravedlivou transformaci a prozkoumat možnost rozvoje iniciativ podobných mechanismu SURE pro nejvíce zasažená odvětví.

4.8 Společná zemědělská politika (SZP): Politiky v oblasti životního prostředí a klimatu by měly být nástrojem, který by umožňoval zlepšit odolnost zemědělství a zároveň zachovat produktivitu, a měly by být součástí dlouhodobých řešení a vodítkem pro rozhodování v budoucnosti a poskytovat zemědělcům konkrétní příležitosti. Příští SZP i další nástroje proto musí náležitě napomáhat zemědělcům v průběhu transformace⁽⁶⁾, mimo jiné podporou technicky a ekonomicky proveditelných řešení, jaká představují například organická nebo pokročilá hnojiva. Dále podněcovány musí být také pozitivní vnější efekty některých specifických zemědělských činností na krajinu, biologickou rozmanitost, životní prostředí a klima, a to pomocí veřejných prostředků nebo soukromých smluv. EHSV dále podporuje zjednodušující opatření, jež mají

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora vlastní a udržitelné produkce potravin: strategie pro společnou zemědělskou politiku po roce 2027 (Úř. věst. C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj?locale=cs>).

zvýšit flexibilitu a snížit administrativní zátěž pro zemědělce v EU, jako jsou nedávno navrhované dočasné odchylky v případě nepříznivých povětrnostních podmínek a zjednodušení týkající se orby, půdního pokryvu a obnovy trvalých travních porostů. Je také zapotřebí vypracovat pro zemědělské poradce a zemědělce odpovídající vzdělávací programy, které budou zaměřeny na zlepšení znalostí o ekologizačních opatřeních vzhledem k jejich hospodářskému dopadu, včetně střídání plodin, ekologie opylovačů, identifikace a obnovy stanovišť. Nutná je rovněž větší podpora, aby se zemědělcům pomohlo s nezbytným monitorováním. Z dlouhodobého hlediska je rovněž zcela nezbytné obnovit dialog mezi občanskou společností a zemědělskou komunitou a zajistit, aby byla potřebám a názorům zemědělců věnována v rámci SZP prvořadá pozornost.

4.9 Povolování: Navzdory značnému úsilí v rámci aktu o průmyslu pro nulové čisté emise a směrnice o obnovitelných zdrojích energie jsou důležité aspekty z hlediska povolování obsaženy i v dalších právních předpisech EU, jako je rámcová směrnice o vodě a směrnice o průmyslových emisích. Existuje prostor pro zlepšení soudržnosti napříč těmito záležitostmi. Posílení soudržnosti jak vertikálně (mezi EU a členskými státy), tak horizontálně (napříč legislativními záležitostmi EU) bude mít zcela zásadní význam. Je rovněž nezbytné dále zkoumat technologické inovace, a minimalizovat tak potenciální narušení suchozemských i mořských ekosystémů. Zavádění zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů je třeba vidět ve spojitosti s územním plánováním, včetně účinného zapojení veřejnosti. (⁷)

4.10 Pohlcování uhlíku: Strategickým sladěním činností zaměřených na pohlcování uhlíku s postupy, jejichž cílem je zachování biologické rozmanitosti, by tvůrci politik mohli maximalizovat pozitivní dopad jak na zmírňování změny klimatu, tak na zdraví ekosystémů. Podpora inovativních přístupů, zejména ve spojení s přírodě blízkými řešeními a uhlíkovým zemědělstvím, by mohla plně uvolnit potenciál těchto synergií. Z pohledu normotvůrců by mohlo být užitečné důkladněji prozkoumat vytváření pobídek ke konkrétním činnostem v oblasti obnovy a jejich potenciál ve strategiích zmírňování změny klimatu. Tento přístup by mohl lépe provázat agendu EU v oblasti klimatu s cíli týkajícími se biologické rozmanitosti. Tyto pobídky by navíc mohly lépe sladit zájmy správců půdy, včetně zemědělců a lesníků, s činnostmi v oblasti klimatu a obnovy přírody.

4.11 Nařízení EU o odlesňování a náležitá péče: Základní požadavky na podávání jsou nejasné – chybí zejména fungující informační systém EU a systém referenčního srovnávání zemí. To je třeba napravit, mají-li být cíle obou aktů účinně naplněny.

4.12 Nařízení o F-plynech: Po prvních krocích směrem ke snížení (na základě původního nařízení) se ceny různých chladiv, které jsou F-plyny, masivně zvýšily. V důsledku toho se rozvinul čilý černý trh s těmito chemickými látkami a do EU byla propašována chladiva v hodnotě několika set milionů eur. Legální dodavatelé F-plynů kvůli tomu utrpěli ztráty ve výši stovek milionů eur. Důvodem je skutečnost, že nezákonné F-plyny byly nabízeny bez kvót za velmi nízké ceny. Jejich technická kvalita byla pochybná a jejich používání bylo úměrně tomu riskantní. Průměrný uživatel zároveň nemohl odlišit nádoby s nelegálním obsahem od nádob s obsahem legálním. Orgány odpovědné za prosazování práva byly přehlceny prací. Výsledkem je narušení hospodářské soutěže na úkor společností z EU.

4.13 Nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků a nařízení o obalech a obalových odpadech: Obecné přechodné období poskytuje podnikům jen krátkou dobu na to, aby přezkoumaly a případně přizpůsobily svůj výrobní a distribuční proces. U obou návrhů bude navíc obrovské množství konkrétních detailů stanoveno v aktech v přenesené pravomoci, což bude vyžadovat průběžné monitorování a schopnost okamžité reakce ze strany průmyslových odvětví po skončení přechodné fáze. Přípravu aktů v přenesené pravomoci bude mimoto obtížnější ovlivnit a sledovat oproti řádnému legislativnímu postupu, který je s transparentnější, nebo oproti prováděcím aktům, jež zohledňují i názory zúčastněných stran.

(⁷) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru: Jaké jsou nutné předpoklady společenského přijetí energetické a nízkouhlíkové transformace? (Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s.22).

4.14 **Evropský registr výrobků s energetickým označením:** Je třeba prověřit užitečnost povinnosti registrovat výrobky v databázi EPREL (včetně výjimek pro malé série používající prahové množství a například specializované personalizované aplikace B2B). Množství údajů, které mají být uvedeny jakožto minimum nezbytné pro dozor nad trhem a pro spotřebitele, je třeba omezit. Je třeba odstranit právní nejasnosti ohledně oblasti působnosti, např. pokud jde o světelné zdroje zabudované do výrobků (tj. které nelze vyjmout). Dodržování pravidel by mohl usnadnit jednotný vzor coby jednoduchá zkušební metoda pro výrobce/dovozce.

V Bruselu dne 19. září 2024.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE
